

FOTO: MOGENS LADEGAARD/RITZAU SCANPIX

Med den københavnske metros nye Cityring, der åbner i morgen, skrives ikke kun trafikhistorie **side 18**

Ofre og bødler bytter plads i Tarantinos film **side 15**

FOTO: SF STUDIOS

Kulturredaktør: Michael Bach Henriksen / kultur@k.dk / Denne side er redigeret af Ole Munk

Den irske litteratur er fantastisk rig og varieret. Nu har James Joyce og hans forfatterkolleger fået deres eget hus i Dublin. Museet har kostet over 70 millioner kroner og bør inspirere andre hovedstæder til at tage bedre hånd om den litterære arv

nyt museum

MICHAEL BACH HENRIKSEN
SKRIVER FRA IRLAND

bach@k.dk

"Ja jeg vil Ja."

Sådan lyder de berømte sidste ord i James Joyces romanklassiker "Ulysses", og initiativtagerne til Dublins nye museum for litteratur kan meget vel have fundet inspiration i Molly Blooms ord her næsten 100 år efter, at de blev skrevet. "Vil vi lave et museum, der sætter nye standarder for kulturhistorisk formidling?", har de sikkert spurgt. Og svaret: "Ja vi vil Ja."

Og nu står det her så: MoLI. Museet åbnede for offentligheden i sidste weekend, og navnet er en kærlig henvisning til Molly, der er gift med hovedpersonen Leopold Bloom i "Ulysses". Men det betyder også, og nok så vigtigt: Museum of Literature Ireland. Med MoLI har Irland fået et ambitiøst, gennemtænkt og enormt appellerende museum for hele landets litteratur, som andre hovedstæder kan lære meget af.

James Joyce (1882-1941) er det naturlige udgangspunkt for museet. Det har til huse i tre pragtfulde bygninger midt i Dublin, der tidligere blev brugt til universitet. Herfra dimiterede Joyce, hvorefter han spadserede direkte ind i litteraturhistorien med skelsættende værker som "Portræt af kunstneren som ung menneske", "Dubliners", "Ulysses" og "Finnegans Wake".

Eftersom Joyce både skabte en ny måde at skrive på (i "Ulysses"), og et helt nyt sprog (i "Finnegans Wake"), kan det ikke overvurderes, hvor mange andre forfattere han har inspireret. Joyce har simpelthen sat standarden for, hvor varieret man kan skrive på engelsk, så selvfølgelig er irerne pavestolte af ham. Men andre klassikere som William Butler Yeats og Oscar Wilde får også masser af plads på MoLI, ligesom de mange nye litterære skud som Sally Rooney og hele *young adult*-bølgen, der står stærkt i Irland, kan nærstuderes på museet.

Museets åbning sidste weekend falder på et tørt sted kulturelt set. Irland har efter mange århundreder med den katolske kirkes indflydelse begivet sig ud på en ny vej i de seneste årtier. Værdirelativisme har afløst kirkens dogmer, og på rekordtid har befolkningen omfavnet velse af homoseksuelle, lovliggørelse af abort og andre værdipolitiske markører.

Sideløbende hermed har der været en eksplosiv økonomisk fremgang; tidligere talte man om "den keltiske tiger", og i dag er det de mange ansatte fra globale *big tech*-virksomheder som Facebook, der springer i øjnene i gadebilledet. Med Brexit bliver Irland det eneste EU-medlem på disse kanter, og det glæder dele af erhvervslivet, men kulturlivet er skeptisk: Skal hele Dublin besættes af internationale kædebutikker, restauranter og

Skriften på væggen: Bøger skal læses på museum

◆ Med opfindsomme rumdelere og nye etageadskillelser af stål i de højloftede 1800-talssale har man skabt et multifunktionelt museum, der på samme tid er kæmpestort og føltes intimt. – Foto: MoLI.

dyre hoteller? spørges der. Hvorhenne i al denne skinnende kapitalisme er der plads til kulturen, der trods alt har været i Irland noget længere end Facebooks hovedkvarter?

Svaret finder man her på museet, der lige så godt kunne være omdannet til endnu et hotel, men som takket være visionære bagmænd i stedet er blevet en kulturel højborg. De tre tidligere universitetsbygninger føjes i det nye museum sammen af en fjerde, nybygget bygning i fem etager.

Med opfindsomme rumdelere og nye etageadskillelser af stål i de højloftede 1800-talssale har man skabt et multifunktionelt museum, der på samme tid er kæmpestort og føltes intimt. Dertil kommer, at arkitekturen underbygger MoLI's ambition om at være et historisk museum på kunstgalleriets præmisser. Det betyder, at der løbende vil være nye udstillinger på museerne, så man ikke "bare" viser den faste samling af originalmanuskripter og gamle skrivemaskiner, men også præsenterer nyophængninger. Der

▲ I det nye museum føjes tre tidligere universitetsbygninger sammen af en fjerde, nybygget bygning i fem etager. Bagtil ligger en vidunderlig have, der inviterer til læsning og afslapning. – Foto: Conor Healy/ Picture it Photography.

vil altid være noget nyt at vende tilbage til på MoLI for den besøgende.

Aktuelt sætter man i et af rummene fokus på forfatteren Kate O'Brien, som i midten af det 20. århundrede skrev en række bestsellere, hvoraf flere blev bandlyst, og en handlede om den spanske mystiker og nonne Teresa af Ávila, men som senere gled lidt ud af det litterære kredsløb. Nu genintroduceres O'Brien så på MoLI, men ikke af en litteraturskript fra et universitet, men af en skuespiller.

Museet vil nemlig gerne inddrage Irlands aktuelle kunstmiljø, så alle "de gamle" forfattere iscenesættes af "de nye" kunstnere, hvorved en frugtbar dialog mellem kunstarter og generationer opnås. Samme greb, der rækker ud over den snævre museumsinstitution, ser man på femte sal, hvor en aktuel filminstruktør har sat billeder på den svært tilgængelige Joyce-roman "Finnegans Wake", og også her lykkes dialogen på tværs af tider og kunstarter.

Moderne irsk litteratur er ikke gammel, for landet opnår først selvstændighed i 1916, men her stammer en af de mest berømte digtlinjer i det engelske sprog til gengæld fra: W.B. Yeats' sidste ord i nationaldigtet "Easter, 1916". Det lyder: "A terrible beauty is born." De informative plancher i denne del af udstillingen oplyser, at digtet slet ikke var tænkt til udgivelse, men blot til privat distribution til Yeats' venner.

Tilsvarende får man at vide i afdelingen for Joyces originalmanuskripter, at forfatteren indtil de sidste dage inden publikationen af "Ulysses" i 1922 skrev om på slutningen. "Ja jeg vil Ja" var ikke nødvendigvis det ordvalg, han havde i tankerne, læser man, mens man skæver over til den uvurderlige førsteudgave af "Ulysses" i den hellasblå farve (farven

er en hyldest til "Odysseen" af Homer, som romanen er bygget over), der har fået sin egen montre. Ovenover er Mollys berømte slutord printet på væggen.

MoLI er ikke kun tænkt og realiseret som et museum med vægge omkring. Bagtil ligger en vidunderlig have, hvor man efter tidens *rewilding*-tendens vil have masser af bier og sommerfugle i de farvestrålende blomsterbede under en ask, hvor Joyce lod sig fotografere med sine medstuderende, og som blot er vokset i omfang siden.

Bag haven, der inviterer til læsning og afslapning, ligger en park, så der er sømløs overgang mellem museum og det øvrige samfund, og i øvrigt gratis adgang til både park og museumshave. Igen og igen fornemmer man som besøgende, at man virkelig er velkommen her, og det understøtter personalet til fulde: De er simpelthen så eventyrligt venlige.

Hvornår har man sidst mødt en museumsansat, der går hen til publikum og siger: "Jeg håber, at du får noget ud af besøget. Har du alt, hvad du skal bruge?" Alt for ofte er museumsinspektører stramtandede opsynsmænd, der råber op, hvis man kommer lidt for tæt på kunsten. Men ikke her. MoLI's ansatte udstråler, at de rent faktisk kan lide deres arbejde og den litteratur, som vi er fælles om.

Det ligner en vinderkombination, som de har fundet i Dublin: Venligt personale, stolthed over den nationale litteratur og historie, genuine artefakter, der er godt præsenteret og forklaret, samt en arkitektur, der tydeligt signalerer, at museumsbesøg ikke kun er en intellektuel fornøjelse, men også en sanselig stimulans.

Vil du som litterært interesseret avislæser til Irland? "Ja du vil Ja."

10 berømte irske forfattere og udvalgte bøger på dansk

- ▶ **James Joyce** (billedet): Ulysses
- ▶ **W.B. Yeats**: Blæsten mellem sivene
- ▶ **Samuel Beckett**: Mens vi venter på Godot
- ▶ **Oscar Wilde**: Billedet af Dorian Gray
- ▶ **Jonathan Swift**: Gullivers rejser
- ▶ **Bram Stoker**: Dracula
- ▶ **Roddy Doyle**: Paddy Clarke Ha Ha Ha
- ▶ **Colm Toibin**: Brooklyn
- ▶ **Maeve Binchy**: Gode venner
- ▶ **Sally Rooney**: Normale mennesker

FOTO: RITZAU SCANPIX

Foredragsholder
Tove Videbæk

- Gadebørn får et godt liv
- Fra dødsryg 5-årig til Christiansborgs bonede gulve
- Livet før døden – 20 år med hospice i Danmark

Se flere foredrag på foredragslisten.dk

Om sjove, spændende og forunderlige oplevelser med vilde fugle omkring os

Mange flere bøger:
www.bogshop.dk

Skuespiller og forfatter
Mogens Holm

- Kaj Munk – præst og humorist
- Gustav Wied – satiriker og samfundsrevser

Henv.: mogens@holmhome.dk

Se flere foredrag på foredragslisten.dk

STILLEBEN

1.9 - 10.11 2019

WWW.KUNSTBYGNINGENVRAA.DK